

OSTALO VOĆE

Dr Nada Kapetanović, Poljoprivredni fakultet — Sarajevo

Dr Spasoje Bulatović, Poljoprivredni fakultet — Zemun

Mirko Pirnat, dipl. inž., UPI — Sarajevo

Muhamed Buljko, dipl. inž., »Hepok« — Mostar

Biološko-pomološke karakteristike sorti bresaka i kajsijsa u području Mostara

UVOD

U submediteranskom dijelu Hercegovine postoje vrlo povoljni ekološki uslovi za gajenje breskve i kajsijsa, a blizina jadranskog turističkog područja i dobre saobraćajnice omogućuju povoljan plasman ovog voća.

Breskva je u toku posljednje decenije doživjela naglu ekspanziju i zauzima sve veće površine na društvenom i individualnom sektoru, ali se pri tome uvode i nove sorte čija vrijednost nije provjerenjena u uslovima Hercegovine. Kajsijsa je u istom vremenskom periodu gotovo stagnirala, uz neznatno povećanje broja stabala i vrlo uzak sortiment.

Proučavanje sorti breskve i kajsijsa vršili smo radi izmjene strukture sortimenta, u kojem treba da preovlađuju rane sorte s obzirom na specifične ekološke uslove (Kapetanović i dr. 1976).

OBJEKT, MATERIJAL I METOD RADA

Kolekcijski zasad sorti breskve i kajsijsa nalazi se na objektu PIK »Hercegovina«, na Buni kraj Mostara. Zemljište je skeletoidno

aluvijalno-deluvijalna crvenica, a po teksturi je ilovasto-pjeskovita glinuša, umjereno koloidna. Alkalne je reakcije, sa oko 2,5‰ humusa.

Zasad je podignut u proljeće 1970, jednogodišnjim sadnicama 21 sorte breskve, nabavljenim u Italiji, i okulantima 18 sorti kajsije, proizvedenim na Buni. Sorte su zastupljene sa po 5 stabala u 3 ponavljanja. Breskva je u uzgojnom obliku kose palmete, a kajsija u obliku vaze, sa razmakom sadnje $5 \times 4,5$ m.

U periodu od 1973-1977. vršena su biološko-pomološka proučavanja, koja su obuhvatila fenofaze cvjetanje (početak i završetak cvjetanja) i dozrijevanje plodova (početak berbe), kao i pomometrijske pokazatelje (težinu i randman ploda) na osnovu vaganja po 30 plodova ispitivanih sorti. Ujedno su komisijski ocjenjivane i ostale pomološke karakteristike — oblik ploda, obojenost pokožice, konsistencija mesa, ukus, aroma i odvajanje koštice.

REZULTATI PROUČAVANJA

Rezultati fenoloških zapažanja i pomometrijski podaci iskazani su kao prosječne vrijednosti za period proučavanja (tab. 1-6).

a) Breskva

Sorte bresaka cvjetale su prosječno u 5-godišnjem periodu od 12. III do 4. IV. Najranije su počinjale da cvjetaju sorte Flordasun, Hiland i Armgold (12-20. III), a najkasnije Madeleine Pouyet, Gold Dust i Fillette (24-25. III). Prema tome, ukupni interval u početku cvjetanja iznosio je 13 dana. Cvjetanje pojedinih sorti trajalo je 10-16 dana (tab. 1).

Početak dozrijevanja plodova kretao se od 4. VI do 3. VII. Najraniji početak berbe bio je u sorti Armgold, Madeleine Pouyet, Fillette i Flordasun (4-8. VI). U drugoj dekadi juna dozrijevale su Favorita II, Favorita III, Blazing Gold i Early Coronet, u trećoj dekadi 11 sorti, a početkom jula Fertilia I i June Gold (tab. 2).

Prema navedenim podacima ispitivane sorte su vrlo ranog i ranog dozrijevanja. Redoslijed njihovog dozrijevanja približno se podudara sa podacima koje navode Brooks i Olmo (1972), Fidighelli i dr. (1974) i Childers (1974), uz manja odstupanja (sorta June Gold).

Tab. 1. — Cvjetanje, dozrijevanje, težina i randman ploda
sorti bresaka (1973-1977)

Tab. 1. — Flowering, ripening, fruit weight and percent of flesh
of peach cultivars (1973-1977)

Sorta Cultivar	Datum cvjetanja		Trajanje, dana Duration days	Datum početka berbe Harvest date	Težina u g Weight in g	Randman u % Flesh in %
	Početak Flowering dates Beginning	Završetak End				
Flordasun	12. III	24. III	13	4. VI	143,3	94,8
Hiland	18. III	2. IV	16	4. VI	137,6	95,5
Armgold	20. III	3. IV	15	5. VI	133,5	94,2
Fertilia II	21. III	2. IV	13	8. VI	129,9	94,1
Blazing Gold	21. III	3. IV	14	14. VI	126,2	95,3
Early Redhaven	21. III	3. IV	14	17. VI	117,9	94,7
Favorita II	21. III	31. III	11	19. VI	117,8	94,0
Redcap	22. III	1. IV	11	20. VI	114,8	95,2
Favorita III	22. III	2. IV	12	21. VI	114,5	94,0
Merril Gem	22. III	3. IV	13	23. VI	112,9	94,6
Early Coronet	22. III	3. IV	13	26. VI	111,3	92,5
Maygold	22. III	3. IV	13	26. VI	109,6	94,9
Fertilia	22. III	4. IV	14	26. VI	108,6	95,0
Slovenija	22. III	3. IV	13	27. VI	96,8	92,8
Fertilia I	22. III	2. IV	12	27. VI	95,9	94,7
Earlired	22. III	4. IV	14	28. VI	89,9	94,4
June Gold	23. III	4. IV	13	30. VI	85,5	93,5
Merril Gem Free	23. III	3. IV	12	30. VI	82,2	93,6
Madeleine Pouyet	24. III	4. IV	12	30. VI	79,0	93,8
Gold Dust	25. III	3. IV	10	1. VII	77,2	93,9
Fillette	25. III	4. IV	11	3. VII	72,4	93,8

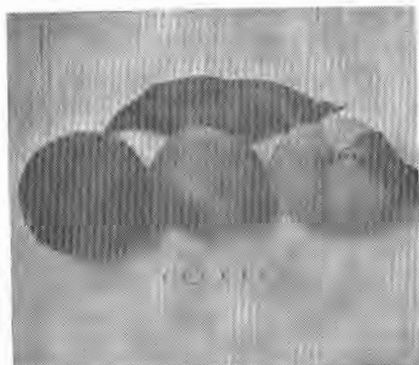
Prosječna težina ploda sorti bresaka iznosila je 72,4-143,3 g (tab. 1). Najveću težinu ploda (iznad 125 g) imale su sorte Merrill Gem, Slovenija, June Gold, Fertilia I i Blazing Gold, a najmanju Armgold, Favorita II i Favorita III (72,4-79,0 g).

Randman ploda, odnosno procentualno učešće mezokarpa u ukupnoj težini ploda, kretao se od 92,5 do 95,5% i bio je uglavnom veći u sorti krupnijih plodova, kao što navodi i B u l a t o v i ć (1969).

Po krupnoći ploda i obojenosti pokožice ističu se sorte Merrill Gem, June Gold, Slovenija, Blazing Gold i Fertilia I, koje su, osim Merrill Gem, ujedno i vrlo dobrog kvaliteta.

Takođe su od interesa i sorte najranijeg dozrijevanja Armgold, Flordasun i Fillette, iako su im plodovi sitni do srednje krupni. Ma-

deleine Pouyet, jedina sorta bijelog mesa u kolekcijskom zasadu, ne može se preporučiti za gajenje iako je vrlo rana, zbog nedovoljne obojenosti pokožice i slabe transportabilnosti ploda.

Sl. 1. — Breskva Favorita II

Sl. 2. — Kajsija Red Muscadine

b) Kajsija

Sorte kajsija počele su cvjetati 1974. godine. U 4-godišnjem periodu cvjetale su prosječno od 8. III do 22. III (tab. 4). Prve su počinjale cvjetati sorte Phelps, Nogonota i Royal (8. III), a posljednje Reale d'Imola i Early Monfort (13-15. III). Casini i Neri (1964) u kasnocvjetne sorte ubrajaju i Royal, dok se u uslovima Mostara ova sorta pokazala kao ranocvjetna. Nasuprot tome, sorta Précoce de Monplaisir cvjetala je u području Mostara ranije, a Bretaudau (1963) navodi da je kasnocvjetna.

Razlika između najranijeg i najkasnijeg početka cvjetanja iznosila je prosječno 7 dana, a cvjetanje je trajalo 8-13 dana.

Kako kajsija općenito cvjeta vrlo rano i često strada od proljetnih mrazeva, od posebnog su interesa sorte kasnijeg cvjetanja. Lösching i Passecker (1954) navode da se početak cvjetanja različitih sorti kajsije uglavnom kreće u intervalu od 8 do 10 dana, a za toplijeg proljeća od 2 do 4 dana. Prema podacima Kostine (1974), interval između početka cvjetanja ranocvjetnih i kasnocvjetnih sorti iznosi prosječno oko 6 dana, a ukoliko su temperature za vrijeme cvjetanja niže, taj interval može da iznosi i preko 20 dana. Prema tome, upravo za kladnijeg proljeća više dolazi do izražaja razlika u početku cvjetanja pojedinih sorti.

Sorte kajsija dozrijevale su u periodu od 20. VI do 4. VII. Prve su dozrijevale sorte Phelps, Henderson i Early Orange (20-22. VI), a posljednja sorta Royal (tab. 2).

Prosječna težina ploda sorti kajsija kretala se od 38,8 do 67,6 g (tab. 2). Najkrupnije plodove, sa težinom iznad 60 g, imale su Am-

Tab. 2. — Cvjetanje, dozrijevanje, težina i randman ploda sorti kajsija (1974-1977)

Tab. 2. — Flowering, ripening, fruit weight and percent of flesh of apricot cultivars (1974-1977)

Sorta Cultivar	Datum cvjetanja		Trajanje, dana Duration days	Datum početka berbe Harvest date	Težina u g Weight in g	Randman u % Flesh in %
	Početak Flowering Beginning	Završetak Završetak End				
Phelps	8. III	20. III	13	20. VI	67,6	95,1
Nogonota	8. III	18. III	11	20. VI	66,8	94,7
Royal	8. III	18. III	11	22. VI	63,3	94,9
Pr. de Monplaisir	9. III	15. III	8	23. VI	62,4	93,7
Red Muscadine	9. III	18. III	10	24. VI	58,8	94,0
Ambrosia	9. III	17. III	9	24. VI	57,4	93,5
Early Orange	10. III	18. III	9	25. VI	56,2	94,6
Perfection	10. III	20. III	11	28. VI	56,1	93,9
Japanska rana	10. III	20. III	11	28. VI	54,3	95,1
Henderson	10. III	19. III	10	28. VI	53,6	94,6
Rakovski	10. III	19. III	10	29. VI	52,8	95,7
Precoce d'Italia	10. III	18. III	9	30. VI	49,7	94,1
Riland	11. III	19. III	9	1. VII	49,3	94,3
Krupna rana	11. III	19. III	9	1. VII	46,1	92,7
Flokarji debeli	11. III	20. III	10	2. VII	45,1	93,8
Tilton	12. III	19. III	8	3. VII	44,2	92,3
Reale d'Imola	13. III	21. III	9	3. VII	39,2	93,4
Early Monfort	15. III	22. III	8	4. VII	38,8	93,1

ambrosia, Perfection, Riland i japanska rana, a najsitnije, ispod 40 g, Early Monfort i Henderson. Randman ploda iznosio je 92,3-95,7%.

Po krupnoći ploda i dobroj obojenosti pokožice možemo da izdvojimo sorte Perfection, Ambrosia, Riland, Red Muscadine i Early Orange. Od ovih sorti Perfection, Red Muscadine i Riland imaju ujedno i vrlo dobar kvalitet ploda.

Zbog vrlo ranog dozrijevanja takođe su od interesa sorte Phelps, sa srednje krupnim plodom, i Henderson, čiji su plodovi sitni.

ZAKLJUČAK

U periodu od 1973-1977. vršena su biološko-pomološka proučavanja 21 sorte breskve i 18 sorti kajsija, u kolekcijskom zasadu kraj Mostara. Dobiveni rezultati omogućuju izvođenje slijedećih zaključaka:

1. U prosjeku za period ispitivanja kajsija je cvjetala od 8. do 22. III, a breskva od 12. III do 4. IV. Od sorti kajsija prve su počele cvjetati Phelps, Nogonota i Royal, a od sorti bresaka Florida-

sun, Hiland i Armgold. Najkasnije su cvjetale kajsije Reale d'Imola i Early Monfort i breskve Madeleine Poyet, Gold Dust i Fillette.

2. Početak dozrijevanja sorti bresaka kretao se od 4. VI do 3. VII. Najranije, u prvoj dekadi juna, dozrijevale su Armgold, Madeleine Pouyet, Fillette i Floridasun. Kajsije su dozrijevale od 20. VI do 4. VII, a najranije je počinjala berba sorti Phelps, Henderson i Nogonota.

3. Po krupnoći ploda i obojenosti pokožice ističu se sorte bresaka Merrill Gem, June Gold, Slovenija, Blazing Gold i Fertilia I i sorte kajsija Perfection, Ambrosia, Riland, Red Muscadine i Early Orange. Ove sorte su ujedno dobrog do vrlo dobrog kvaliteta.

4. Dosadašnji rezultati, koje treba dopuniti višegodišnjim podacima o prinosima, ukazali su na perspektivne sorte vrlo ranog i ranog dozrijevanja, koje bi mogle da se uključe u sortiment za submediteransko područje Hercegovine.

LITERATURA

1. Bretaudeau J. (1963): Atlas d'arboriculture frutiere, Paris.
2. Brooks M. R., Olmo P. H. (1972): Register of new fruit and nut varieties, London.
3. Bulatović S. (1969): Fizičko-hemijske osobine ploda breskve i njihova rodnost za industrijsku preradu, Sremska Mitrovica.
4. Casini E., Neri M. (1964): L'albicocco, Bologna.
5. Childers F. N. (1977): Modern Fruit Science, New Jersey.
6. Fideghelli C., Monastra F., Faedi W., Colantonio V. (1974): Schede pomologiche agronomiche di varietà di pesco da consumo fresco. Frutticoltura, No 7-8.
7. Kapetanović N., Pirnat M., Buljko M. (1976): Proučavanje novih sorti i perspektivnih hibrida breskve u ekološkom području Mostara. Jugoslovensko voćarstvo, br. 37-38, Čačak.
8. Kostina F. K. (1974): Bajonirovanie i perspektivnie dlja Krima sorta abrikosa. Vashnil, Jalta.
9. Löschnig J., Passecker F. (1954): Die Marille und ihre Kultur. Wien.

N. Kapetanović, S. Bulatović, M. Pirnat and M. Buljko

SOME BIOLOGICAL AND POMOLOGICAL PROPERTIES
OF PEACH AND APRICOT CULTIVARS
IN THE REGION OF MOSTAR

Summary

On the basis of investigation of 21 peach and 18 apricot cultivars carried out near Mostar from 1973 till 1977 the following conclusion can be inferred:

1. The flowering of apricot cultivars occurred from March 8 till March 22 and that of peach cultivars from March 12 till April 4. The earliest bloom beginning was in apricots Phelps, Nononota and Royal and in peaches Flordasun, Hiland and Armgold, while the latest was in apricots Reale d'Imola and Early Monfort and in peaches Madeleine Pouyet, Gold Dust and Fillette.

2. The peach cultivars ripened from June 4 till July 3. The earliest ripened Armgold, Madeleine Pouyet, Fillette and Flordasun. The apricot cultivars ripened from June 20 till July 4, among which were the earliest Phelps, Henderson and Nonogota.

3. According to fruit weight and colour of skin, the best were the peaches Merrill Gem, June Gold, Slovenia, Blazing Gold and Fertilia I, as well as the apricots Perfection, Ambrosia, Riland, Red Muscadine and Early Orange.

4. The majority of peach and apricot cultivars investigated are interesting for the submediterranean region of Herzegovina.